

Zpráva ze služební cesty do SRN

Místo:

Státní archiv Bamberg (Staatsarchiv Bamberg), Hainstrasse 39, Bamberg (Bamberg)
Německo

Termín cesty:

24. až 28. června 2013

Účel cesty:

Studijní pobyt v rámci reciproční spolupráce a činnosti organizované Archivní správou MV ČR, zkoumání materiálů týkajících se území Čech v době záboru československého pohraničí Německem v letech 1938 až 1945

Účastník cesty:

PhDr. Pavel Dufek, PhD. odborný archivář 3. oddělení Národního archivu

Zprávu podává:

PhDr. Pavel Dufek, Ph. D.

Datum vyhotovení:

12. července 2013

Podpis ředitelky archivu: PhDr. Eva Drašarová, CSc., podepsáno elektronicky.

Část všeobecná

Služební cestu jsem zahájil 24. června 2013 v Praze. Použil jsem v 7.38 odjezdem z Prahy hl. n., spoj Deutsche Bahn 1050 (bus), který přijel do Norimberku hl. n. (Nürnberg Hbf.) v 11.17, dále jsem pokračoval spojem Deutsche Bahn RE 4786/4136 vyjedším z Norimberku hl. n. (Nürnberg Hbf.) v 11.42, který přijel do Bamberku (Bamberg) dle jízdního řádu ve 12.25. Cesta proběhla bez jakýchkoli potíží.

Ubytován jsem byl v Hotelu am Baruereidreieck v Holzgartenstrasse 12 (Garni-hotel, tj. přibližně penzión).

Celý týden jsem pracoval ve Státním archivu Bamberg (Staatsarchiv Bamberg) v Hainstrasse 39, kde se nacházejí materiály vzniklé v době výkonu správní a politické činnosti v rámci nacistického režimu župou Bayerische Ostmark/Bayreuth v oblastech současného Svobodného státu Bavorsko (Freistaat Bayern) v letech 1933 až 1945 a Německem zabrané části Čech v letech 1938 až 1945, případně v Protektorátu Čechy a Morava.

Zpět do České republiky jsem se vracel v pátek 28. června 2013, přičemž jsem z důvodu hlášených výluk a z nich plynoucích zpoždění použil spoj Deutsche Bahn RE 4777/4127 odjíždějící z Bamberku (Bamberg) v 12.23, který přijel do Norimberku hl.n. (Nürnberg Hbf.) ve 13.36; z Norimberku hl.n. (Nürnberg Hbf.) jsem odejel v 14.41 spojem Deutsche Bahn 1063 (bus), který přijel do Prahy hl. n. v 18,18. Návrat proběhl v podstatě, až výše uvedené výluky a zpoždění, bez potíží.

Část odborná

Účelem služební cesty bylo provést ve Státním archivu Bamberk (Staatsarchiv Bamberg) základní výzkum materiálů z období 1938 až 1945, kdy byly rozsáhlé části Čech (Prachaticko, Vimpersko, Volarsko) zabrány Německem. Zjištěné skutečnosti by měly sloužit k poznání hospodářského, sociálního, politického a správního vývoje v těchto oblastech v době, kdy byly v rámci vlády německého nacistického režimu spravovány župou Bavorská východní marka (Bayerische Ostmark), resp. po jejím přejmenování v roce 1942 župou Bayreuth. V této souvislosti je nutné uvést, že rozsáhlé lesní oblasti Šumavy byly v roce 1938 ve vlastnictví československého státu a Adolfa Schwarzenberga, kterému byly jeho nemovitosti (velkostatky Vimperk a Prachatice) na základě žádosti pražské služebny gestapa ze 17. srpna 1940 (s platností k 16. březnu 1939) zabaveny s cílem převést je na Německou říši.

V budově archivu jsem byl přijat jeho ředitelem dr. Stephanem Nöthem, který mi předal soupis materiálů z příslušných fondů obsahujících materiály župy Bavorská východní marka/Bayreuth vypracovaný archivářem dr. Achimem Paulusem, o nichž bylo možno předpokládat, že obsahují záznamy ke studované problematice. Dále mi dr. Nöth předložil repertoria k fondům obsahujícím materiály župy Bavorská východní marka, resp. organizací NSDAP v ní působících. Tyto pomůcky jsou z hlediska českého archivního názvosloví a věcně náplně nejbližší označení archivní soupisy – skupina materiálů je vždy označena archivním číslem (Arch.–Nr.), případně je k nim též uvedena signatura používaná příslušnými úřady či organizacemi, stručně – na jednom či dvou řádcích – je charakterizován jejich obsah a je uvedeno číslo kartonu, v němž se nacházejí. Novější repertoria – tzn. od 90. let 20. století – jsou vybavena stručným úvodem, v němž je nastíněn původ fondu a dějiny organizace, jejíž písemnosti fond tvoří. Požadované materiály se objednávají se v zásadě dle archivních čísel. Od objednání do jejich předložení uplyne nanejvýše jedna hodina.

V průběhu pobytu jsem se dr. Nötha dotázal na důvody zřejmé torzovitosti zachovaných materiálů župy Bavorská východní marka/Bayreuth a s ní spojených organizací a bylo mi sděleno, že v posledních dnech před ovládnutím Bayreuthu americkými vojsky byly písemnosti župy nacisty úmyslně zapáleny a zachovaly se z nich proto jen některé části, které navíc byly pak americkými úředními místy zabaveny a teprve časem jimi předávány Spolkovému archivu, který je dále postupoval Státnímu archivu. V této souvislosti dr. Nöth uvedl, že Státnímu archivu Bamberk byly i zcela nedávno předány materiály vázící se k župě Bavorská východní marka, v konkrétním případě kniha Martin KORNRUMPF (Hrsg.) Atlas

Bayerische Ostmark, Gauverlag Bayerische Ostmark, 1939, (Archivsignatur: Plakatsammlung A 241, Tafel 14253).

Byly prohlédnuty materiály z fondů Deutsche Arbeit Front, Gauwaltung Bayerische Ostmark, M 36; NSDAP, Gauleitung Bayer. Ostmark, Rep. M 30; Kreisleitungen der NSDAP, Rep. M 33; Ehemalige Sammlung Schumacher, Rep. M 32 a ze sbírky plakátů (Plakatsammlung) A 241, Tafel 14253: Martin Kornrumpf (hrsg.): Atlas Bayerischer Ostmark, Gauverlag Bayerische Ostmark 1939. Přes rozsáhlé konzultace a pomoc pracovníků archivu v čele s ředitelem dr. Stephanem Nöthem se však nepodařilo nalézt materiály týkající se správy a hospodaření orgánů a institucí nacistického režimu v rozsáhlých lesních oblastech Šumavy, které v roce 1938 vlastnicky náležely Československé republice státu a dr. Adolfu Schwarzenberkovi. Z prostudovaných materiálů vysvítá, že výstavbu správy nacistického režimu v Německem zabraných územích a jejich hospodářské začleňování do nacistického hospodářského systému provázely mnohé obtíže dané jak neutěšenou hospodářskou (a z hlediska nacistů často i politickou a právní) situací v zabraných územích v letech 1930 až 1938, tak i odlehlostí zabraných území ve vztahu k v centru župy v Bayreuthu a jejich silnými vazbami k zbývajícímu území Čech. Seznam materiálů, o nichž lze předpokládat, že obsahují údaje bezprostředně se vztahující k zabranému československému území a jeho obyvatelům a posléze k území protektorátu Čechy a Morava a přehled a stručná charakteristika prohlédnutých materiálů jsou přílohami této zprávy. V souladu s účelem služební cesty bylo objednáno pořízení digitálních kopií těch materiálů, které byly vyhodnoceny jako důležité pro poznání průběhu a výsledků začleňování zabraných československých území do Německé říše.

Závěr

Studium ve Státním archivu v Bamberku splnilo účel z hlediska zjištění povahy, rozsahu a vypovídací schopnosti zachovaných materiálů župy Bavorská východní marka /Bayreuth ve vztahu k československému území. Naneštěstí zničení podstatné části těchto písemností na sklonku války zřejmě neumožňuje studovat procesy probíhající v této župě stejně podrobně, jako je tomu v případě Sudetské župy, jejíž materiály jsou uloženy v SOA Litoměřice. Ohledně národní, rasové a politické perzekuce, které byli obyvatelé odmítavě se stavící k nacistickému režimu v uvedené župě vystaveni, lze v materiálech ve Státním archivu v Bamberku nalézt mnohé doklady, ohledně změn majetkových poměrů pod tlakem uvedené perzekuce se však v současné době v tomto archivu žádné doklady pravděpodobně nenacházejí.

Přílohy:

1. Přehled a stručný popis prohlédnutých písemností ve Státním archivu Bamberk/Staastarchiv Bamberg majících vztah k Československu v letech 1933/35 až 1945.
2. Stručný opoznámkovaný soupis písemností uložených ve Státním archivu Bamberk/Staatsarchiv Bamberg s možným vztahem k území Československa zabraném Německem v letech 1938 až 1945.